

In Morpheus' Armen

Dromen met Homerus, Plato en Ovidius

Samengesteld door Harm-Jan van Dam en Hans Smolenaars
2003 uitgeverij Maarten Muntinga bv, Amsterdam
2003 uitgeverij Rainbow Pocketboek

Boekbespreking door Paula Verheijen

Een jaar geleden bood ik aan de recensie over dit boekje te schrijven. Nou lees ik graag, maar op de middelbare school stelde ik het lezen van een boek voor een uittreksel al uit en ik ontdekte dat ik dat trekje nog steeds heb. Het heeft dus even geduurd voor ik dit boekje daadwerkelijk in mijn hand nam om het te gaan lezen.

Niet het grootste compliment aan mezelf, maar het levert wel een goed compliment voor dit boekje op. Want toen ik er eenmaal in begonnen was raakte ik al snel erg gecharmeerd.

In Morpheus' Armen is echt een genot om te lezen. Centraal staan dromen in de Griekse en Romeinse literatuur in de periode van rond 500 voor Christus tot aan ongeveer de vijfde eeuw van onze jaartelling. Het boekje is ingedeeld in vier hoofdstukken: het begint met een stukje droomtheorie volgens Plato, Aristoteles, Lucretius en Artemidorus van Daldis, waarin we lezen hoe de verschillende heren aankeken tegen de droom. In de dialogen van Plato bijvoorbeeld komt naar voren dat

in dromen 'het beest in ons de kans krijgt zich uit te leven', Lucretius zegt dat mensen en dieren in hun dromen doen wat ze overdag ook doen, en Artemidorus heeft het Droomboek geschreven en stond in hoog aanzien als droomuitlegger. Artemidorus maakte een verschil in 'voorstellingen in de slaap' en 'dromen'. Voorstellingen in de slaap waren dromen die vooral actueel waren, terwijl 'dromen' een voorspelling van de toekomst inhielden. Voorspellingen die niet makkelijk te interpreteren waren voor een leek, maar Artemidorus beschreef in zijn droomboek zeer uitvoerig hoe we verschillende elementen kunnen duiden. In *In Morpheus' Armen* staan een aantal leuke voorbeelden hiervan.

Het volgende deel van het boekje gaat over droomsymboliek. Dromen werden veelal gezien als boodschappen van de goden en dus zeer serieus genomen. Zo droomt Penelope, de vrouw van Odysseus, over een adelaar die twintig kippen afslacht. Ze laat de droom uitleggen door de net teruggekeerde Odysseus die ze niet meer als haar eigen man herkent. Odysseus, die zich voor de gelegenheid heeft vermond als zwerver, interpreteert de droom als zodanig dat hij de adelaar is en de minnaars van zijn vrouw zijn de kippen. Ergo, de boodschap is dat hij met de minnaars van zijn vrouw moet afrekenen.

Maar boodschappen van de goden werden ook wel eens verkeerd uitgelegd, of er werd te snel gedacht dat de voorspelling al was uitgekomen. Dit kon dramatische gevolgen hebben voor een heel koninkrijk! Zo beschrijft Herodotus een verhaal over Astyages, koning van de Meden, die droomt dat uit de schoot van zijn dochter een wijnstok groeit die heel Azië overwoekert. Nou is zijn dochter gehuwd met een Pers dus echt gunstig vindt Astyages dat niet. Hij geeft opdracht om zijn kleinzoon Cyrus te doden voor de voorspelling uitkomt, maar Cyrus ontsnapt aan de dood en wordt opgevoed door een herder. Daar speelt het kind koningsspelletjes met andere kinderen. De koning komt er achter en vraagt aan de Magiërs hoe het zit. Het antwoord is dat de voorspelling waarschijnlijk al is uitgekomen, in de vorm van het kinderspel. Astyages besluit zijn kleinzoon in leven te laten. Dat had hij beter niet kunnen doen want Cyrus ontthront hem later. De droom laat de dynastiewisseling zien tussen de Perzen en de Meden.

Het derde deel van het boekje bespreekt een aantal dromen met een werkelijkheidswaarde, maar ook daarin komen we godenbedrog tegen. Zo was Zeus op een gegeven moment de Trojaanse oorlog meer dan zat, en stuurde hij een bedrieglijke droom naar de Griekse aanvoerder Agamemnon om de oorlog even een handje te helpen.

Een amusant verhaaltje is ook dat van Herodotus over Xerxes. Xerxes wil helemaal geen oorlog meer met Griekenland maar in zijn dromen verschijnt een boodschapper die hem zeer dringend vermaant dat hij een slappeling is als hij niet doorgaat met de strijd. "Zeg Pers, wat krijgen we nou? Nu wil je opeens niet tegen Griekenland ten strijde trekken, terwijl je eerst gezegd hebt dat de troepen gemobiliseerd moeten worden? Je kunt het niet maken hier weer op terug te komen!"

Xerxes weet helemaal niet meer wat hij moet doen en vraagt raad aan zijn oom Artabanus. Artabanus gelooft helemaal niet in droomvoorspellingen maar zegt:

“Beste jongen, droombeelden komen niet van de goden. (.....) Bijna altijd hangen deze rondzwalkende droomgezichten samen met de zorgen die wij overdag hebben gehad.”

Uiteindelijk laat Artabanus zich toch overhalen om de koningsmantel van zijn neef aan te trekken en in zijn bed te slapen om te zien of het visioen zich ook aan hem openbaart. En jawel, ondanks zijn sceptische houding verschijnt de boodschapper ook aan hem. De droomverschijning zegt hem natuurlijk dat hij zijn neef niet tegen moet houden in de strijd tegen Griekenland en dan is ook Artabanus overtuigd. Dit moet een droom zijn die door god gestuurd is. Helaas hebben ze allebei de droom verkeerd geïnterpreteerd, want als ze de strijd aangaan zegevieren de Grieken.

In het vierde deel komen de nachtmerries aan bod. Zo beschrijft Suetonius een aantal dromen van keizers waarin hun dood wordt voorspeld. Nero's dromen na de moord op zijn moeder drijven hem uiteindelijk tot zelfmoord. Mieren bedekken zijn lichaam, zijn paard verandert half in een aap, en zijn naam wordt geroepen vanuit het Mausoleum. Genoeg redenen dus voor Nero om niet graag meer te gaan slapen.

Ik kan zo nog wel even doorgaan met het geven van leuke voorbeelden. Maar ik raad vooral de lezer aan het boekje zelf te lezen. Wat ik heel prettig vond aan *In Morpheus' Armen* is dat de hoofdstukjes allemaal kort zijn en het boek zich dus uitstekend leent als slaapboekje. Niet zelden kon ik grinniken om de avonturen van de oude helden en antihelden, en het is heerlijk om even in de wereld van de oude Grieken en Romeinen te kruipen. Ik wil trouwens niet nalaten te zeggen dat er ook een aantal joods-christelijke dromen in *In Morpheus' Armen* vermeld staan. De dromen en droomuitleggingen van Jozef bijvoorbeeld worden zeker niet overgeslagen.

Al met al is dit boekje een aanrader. De prijs is laag, het formaat is handzaam en de inhoud is compact, vermakelijk en leerzaam. Kortom, een erg leuke aanwinst op menig boekenplank en nachtkastje.